

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 1 marca 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. zobowiązał wnioskodawczynię E. K. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 listopada 2016 r. do 31 stycznia 2017 r., od 1 kwietnia 2017 r. do 31 sierpnia 2017 r., od 1 grudnia do 31 stycznia 2018 r. w kwocie 9.647,68 zł i odsetek za okres od 2 listopada 2016 r. do 1 marca 2018 r., tj. do dnia wydania decyzji w kwocie 517,48 zł w łącznej kwocie 10.165,16 zł w terminie 1 miesiąca od daty doręczenia decyzji.

/decyzja – k. 335 akt ZUS/

W odwołaniu od decyzji z dnia 22 marca 2018 r. ubezpieczona E. K. zaskarżyła w/w decyzję w całości i zarzuciła zaskarżonej decyzji:

- naruszenie art. 7 k.p.a. w zw. z art. 80 k.p.a. poprzez dokonanie dowolnej, a nie swobodnej oceny dowodów i uznanie, że skarżąca nie uczyła się w spornych okresach,

- naruszenie art. 10 §1 k.p.a. poprzez niezapewnienie skarżącej czynnego udziału w sprawie.

W konsekwencji wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji, przyznanie pełnomocnika z urzędu oraz o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

/odwołanie – k. 3/

W odpowiedzi organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

/odpowiedź na odwołanie – k. 10/

W piśmie procesowym z dnia 16 lipca 2018 r. pełnomocnik wnioskodawczyni poparł odwołanie i wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji i zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej kosztów procesu, w tym wynagrodzenia na rzecz radcy prawnego ewentualnie o przyznanie wynagrodzenia od Skarbu Państwa – Kasy Sądu Okręgowego w Łodzi za pomoc prawną udzieloną ubezpieczonej z urzędu. Oświadczył, że koszty te nie zostały pokryte w całości lub w części.

/pismo procesowe – k. 35 – 36/

Na rozprawie w dniu 13 września 2018 r. pełnomocnik wnioskodawczyni wniósł o odstąpienie od obciążania wnioskodawczyni zwrotem renty rodzinnej w oparciu o art. 138 ust. 6 ustawy o emeryturach i rentach FUS.

/protokół rozprawy z dnia 13 września 2018 r. – 00:04:22 – 00:04:59 – płyta CD – k. 58/

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Po rozpatrzeniu wniosku z dnia 30 lipca 2001 r. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przyznał w drodze wyjątku rentę rodzinną po zmarłym ojcu Z. K. dla dzieci: M. (ur. (...)), Ł. (ur. (...)), E. (ur. (...)) i A. (ur. (...)) w kwocie 530 zł miesięcznie. Renta przysługuje do ukończenia przez dzieci 16 roku życia. Wypłata renty po przekroczeniu 16 roku życia może nastąpić po przedłożeniu do Oddziału ZUS zaświadczenia o kontynuowaniu nauki w szkole i programowym jej ukończeniu, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat.

/decyzja – k. 1 akt ZUS/

Kolejne decyzje organu rentowego dotyczyły podjęcia wypłaty renty, waloryzacji renty, wznowienia wypłaty renty.

/decyzje – akta ZUS/

Decyzją z dnia 21 października 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych zawiadomił E. K. o podjęciu z urzędu wypłaty świadczenia przyznanego w drodze wyjątku przez Prezesa ZUS – renty rodzinnej w kwocie 882,56 zł od 1 listopada 2016 r. do 31 sierpnia 2018 r. pod warunkiem nauki i nie osiągnięcia przychodu.

/decyzja – k. 294 akt ZUS/

E. K. była słuchaczką Publicznego Zaocznego Liceum Ogólnokształcącego (...) w Ł. na semestrze pierwszym w roku szkolnym 2016/2017. Naukę rozpoczęła z dniem 1 września 2016 r. Nauka trwa sześć semestrów. Przewidywany termin zakończenia nauki został określony na sierpień 2019 r. Wnioskodawczyni zrezygnowała ze szkoły 30 stycznia 2017 r.

/zaświadczenie – k. 312 akt ZUS, zaświadczenie – k. 313 akt ZUS, zaświadczenie – k. 6, k. 7/

E. K. była słuchaczką Publicznego Zaocznego Liceum Ogólnokształcącego (...) w Ł. na semestrze pierwszym w roku szkolnym 2016/2017. Naukę rozpoczęła z dniem 1 lutego 2017 r. Wnioskodawczyni zrezygnowała ze szkoły 28 sierpnia 2017 r.

/zaświadczenie – k. 8/

E. K. była słuchaczką Publicznego Zaocznego Liceum Ogólnokształcącego (...) w Ł. na semestrze pierwszym w roku szkolnym 2017/2018. Naukę rozpoczęła z dniem 1 września 2017 r. Wnioskodawczyni została skreślona z listy słuchaczy 31 stycznia 2018 r.

/zaświadczenie – k. 9/

W pismach z dnia 5 lutego 2018 r. oraz z dnia 13 czerwca 2018 r. Publiczne Zaoczne Liceum Ogólnokształcące COSINUS w Ł. wskazało, że w okresie od 1 września 2016 r. do 30 stycznia 2017 r. E. K. uczęszczała do szkoły (I semestr) w następujących miesiącach:

- we wrześniu 2016 r. na 36 h – obecna na 20 h,
- w październiku 2016 r. na 54 h – obecna na 4 h,
- w listopadzie 2016 r. na 40 h – obecna na 0 h,
- w grudniu 2016 r. na 16 h – obecna na 0 h,
- w styczniu 2017 r. na 8 h – obecna na 0 h.

Wnioskodawczyni nie uzyskała minimum 50% frekwencji z przedmiotu oraz 3 ocen, więc nie mogła podejść do egzaminów semestralnych. W okresie od 1 lutego 2017 r. do 28 sierpnia 2017 r. E. K. uczęszczała do szkoły (ponownie na I semestr) w następujących miesiącach:

- w lutym 2017 r. na 34 h – obecna na 4 h,
- w marcu 2017 r. na 38 h – obecna na 15 h,
- w kwietniu 2017 r. na 36 h – obecna na 0 h,
- w maju 2017 r. na 34 h – obecna na 0 h,
- w czerwcu 2017 r. na 12 h – obecna na 0 h,

Wnioskodawczyni nie uzyskała minimum 50% frekwencji z przedmiotu oraz 3 ocen, więc nie mogła podejść do egzaminów semestralnych. W okresie od 1 września 2017 r. do 31 stycznia 2018 r. E. K. uczęszczała do szkoły (ponownie na I semestr) w następujących miesiącach:

- we wrześniu 2017 r. na 38 h – obecna na 6 h,
- w październiku 2017 r. na 38 h – obecna na 28 h,
- w listopadzie 2017 r. na 38 h – obecna na 4 h,
- w grudniu 2017 r. na 17 h – obecna na 0 h,
- w styczniu 2018 r. na 19 h – obecna na 0 h.

Wnioskodawczyni nie uzyskała minimum 50% frekwencji z przedmiotu oraz 3 ocen, więc nie mogła podejść do egzaminów semestralnych. Słuchaczka 31 stycznia 2018 r. została skreślona z listy słuchaczy i tego samego dnia ponownie złożyła dokumenty na semestr pierwszy. E. K. uczęszczała do szkoły (ponownie na I semestr) w następujących miesiącach:

- w lutym 2018 r. na 20 h – obecna na 8 h,
- w marcu 2018 r. na 40 h – obecna na 30 h,
- w kwietniu 2018 r. na 38 h – obecna na 16 h,
- w maju 2018 r. na 37 h – obecna na 6 h,
- w czerwcu 2018 r. na 17 h – obecna na 0 h,

Wnioskodawczyni nie uzyskała minimum 50% frekwencji z przedmiotu oraz 3 ocen, więc nie mogła podejść do egzaminów semestralnych. Słuchaczka 31 sierpnia 2018 r. została skreślona z listy słuchaczy.

/pismo – k. 330 – 331 akt ZUS, k. 27 – 28/

Nauka w liceum Cosinus odbywa się w co drugi weekend, od godzin porannych do około 15.00 – 16.00. Wnioskodawczyni w spornym okresie objętym decyzją organu rentowego, nie uczestniczyła w zajęciach, nie zdawała egzaminów i nie uzyskiwała promocji na kolejny semestr. Po skreśleniu jej z listy słuchaczy I-ego semestru tj. po niezaliczeniu semestru, od razu zapisywała się ponownie na I semestr. Obecnie wnioskodawczyni zaliczyła I semestr nauki i jest na II semestrze.

/zeznania wnioskodawczyni z dnia 13 września 2018 r. – 00:06:38 – 00:16:51 – płyta CD – k. 58 w zw. z zeznaniami z dnia 7 maja 2019 r. – 00:05:55 – 00:08:45 – płyta CD – k. 107/

Decyzją z dnia 1 marca 2018 r. organ rentowy dokonał podwyższenia renty rodzinnej przysługującej E. K. do kwoty 1029,80 zł.

/decyzja – k. 53/

E. K. w okresie od 1 maja 2008 r. do 9 maja 2008 r. przebywała w Instytucie Centrum (...) w Klinice (...) z rozpoznaniem padaczki z napadami toniczno-klonicznymi.

/karta leczenia szpitalnego – k. 43, k. 73/

E. K. w okresie od 22 listopada 2011 r. do 25 listopada 2011 r. przebywała na Oddziale Neurologii i (...) Padaczki dla Dzieci z rozpoznaniem zaburzeń (...), padaczki z napadami toniczno-klonicznymi.

/karta leczenia szpitalnego – k. 44 – 45, k. 74/

Orzeczeniem Miejskiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności z dnia 23 stycznia 2012 r. E. K. została zaliczona do lekkiego stopnia niepełnosprawności do dnia 31 października 2015 r. Niepełnosprawność powstała przed 16 rokiem życia. Ustalony stopień niepełnosprawności datuje się od 15 grudnia 2011 r.

/orzeczenie – k. 46, k. 75/

Orzeczeniem z dnia 25 maja 2012 r. (...) i dla Dzieci z Wadami Rozwojowymi orzekła o potrzebie kształcenia specjalnego dla E. K. na czas nauki w szkole ponadgimnazjalnej z uwagi na upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim.

/orzeczenie – k. 40 – 42, k. 71 – 72/

Stan zdrowia ubezpieczonej nie stanowił przeszkody w uczestniczeniu przez nią w zajęciach szkolnych.

/zeznania wnioskodawczyni z dnia 13 września 2018 r. – 00:06:38 – 00:16:51 – płyta CD – k. 58/

Matka ubezpieczonej U. K. choruje od 2000 r. i nie pracuje. Utrzymuje się z okresowego zasiłku z MOPS w kwocie 317 zł miesięcznie.

/decyzja – k. 52, zeznania świadka U. K. z dnia 13 września 2018 r. – 00:16:51 – 00:29:38 – płyta Cd – k. 58/

Leczy się z powodu zmian zwyrodnieniowych kręgosłupa i innych stawów, uogólnionej miażdżycy. Z uwagi na schorzenia internistyczne wymaga pomocy osób trzecich przy prowadzeniu gospodarstwa domowego.

/zaświadczenie lekarskie – k. 47, k. k. 48 – 49, k. 51, k. 54, k. 76, k. 77 – 78, zeznania świadka U. K. z dnia 13 września 2018 r. – 00:16:51 – 00:29:38 – płyta Cd – k. 58, zeznania wnioskodawczyni z dnia 13 września 2018 r. – 00:06:38 – 00:16:51 – płyta CD – k. 58, dokumentacja medyczna – k. 62, k. 88 – 95, k. 98 – 100/

Matka ubezpieczonej leczy się także psychiatrycznie. Wnioskodawczyni opiekuje się matką, przygotowuje posiłki, chodzi z nią do lekarza. Zdarza się, że ubezpieczona prosi sąsiadkę by zaopiekowała się jej mamą, gdy wychodzi z domu.

/zeznania wnioskodawczyni z dnia 13 września 2018 r. – 00:06:38 – 00:16:51 – płyta CD – k. 58, zeznania świadka U. K. z dnia 13 września 2018 r. – 00:16:51 – 00:29:38 – płyta Cd – k. 58, dokumentacja medyczna – k. 62/

Orzeczeniem Miejskiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności z dnia 18 maja 2017 r. U. K. została zaliczona do lekkiego stopnia niepełnosprawności do dnia 31 maja 2020 r. Nie da się ustalić daty powstania niepełnosprawności. Ustalony stopień niepełnosprawności datuje się od 13 grudnia 2010 r.

/orzeczenie – k. 55/

Na odwołaniu decyzji ZUS o przyznaniu wnioskodawczyni renty rodzinnej oraz każdej następnej decyzji o przyznaniu renty rodzinnej znajdowało się pouczenie, z którego wynikało m.in., że osoba pobierająca rentę rodzinną lub część tej renty przysługującą dziecku – po ukończeniu 16 roku życia – zobowiązana jest powiadomić o zaprzestaniu uczęszczania do szkoły – uczelni, a jeżeli uczy się nadal – zobowiązana jest do nadesłania zaświadczenia z w/w szkoły – uczelni z podaniem terminu programowego jej ukończenia. Na wniosek jednej z osób uprawnionych do renty rodzinnej następuje wyłączenie jej z kręgu osób uprawnionych, a prawo do renty i jej wysokość ustala się ponownie z pominięciem wnioskodawcy. Poza tym przedmiotowa decyzja zawierała pouczenie, że osoba, która pobrała nienależne jej świadczenie, jest zobowiązana do zwrotu. Za kwoty nienależnie pobrane uważa się świadczenia wypłacane mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie do nich prawa albo wstrzymanie wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania oraz świadczenia lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych wypadkach świadomego wprowadzenia

w błąd organu rentowego przez osobę pobierającą świadczenia, a także wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu.

/decyzje w aktach ZUS/

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie wyżej powołanych dokumentów, których wartości dowodowej nie kwestionowała żadna ze stron postępowania oraz częściowo na podstawie zeznań wnioskodawczynie oraz świadka U. K.. Sąd odmówił wiary wnioskodawczynie oraz świadkowi co do faktu, że ubezpieczona nie uczęszczała na zajęcia, gdyż opiekowała się chorą matką, chodziła z nią do lekarza. Wnioskodawczynie, co jasno wynika z zebranego materiału dowodowego, miała uczęszczać do szkoły w weekendy co 2 tygodnie natomiast z dokumentacji medycznej załączonej do akt sprawy wynika, że wizyty lekarskie matka wnioskodawczynie odbywała w dni powszednie, a nie w weekendy. W dokumentacji medycznej matki brak jest jakiegokolwiek informacji, że w spornych okresach objętych decyzją stan zdrowia matki skarżącej znacząco pogorszył się, przebywała w szpitalu bądź wymagała jakiejś dodatkowej, szczególnej opieki. Nie odnotowano również w dokumentacji medycznej zwiększonej liczby wizyt lekarskich. Jak sama wnioskodawczynie zeznała, gdy wychodziła z domu prosiła o pomoc sąsiadkę w opiece nad matką. Z dokumentacji ZUS wynika nadto, że ubezpieczona posiada trójkę rodzeństwa, które mogła poprosić o pomoc w opiece nad matką by móc uczęszczać do szkoły co dwa tygodnie. Wnioskodawczynie zeznała także, że obecnie zaliczyła I semestr i uczy się na semestrze II, co oznacza, że możliwym było dla skarżącej pogodzenie nauki z opieką nad matką. Nadto należy dodać, że wnioskodawczynie podała, że stan jej zdrowia nie stanowił przeszkody w uczestniczeniu przez nią w zajęciach szkolnych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie jest częściowo uzasadnione.

Zgodnie z treścią art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z Dz. U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.) dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat,
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

W myśl ust. 2 art. 68, jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów.

Zasadniczym celem przyznania prawa do renty rodzinnej jest dostarczenie środków utrzymania dzieciom rencisty, które w związku z kształceniem się w szkole nie wykonują pracy stanowiącej źródło utrzymania. Istotą bowiem renty rodzinnej jest umożliwienie odbycia i ukończenia nauki przez osobę uprawnioną. Powyższe dowodzi jednoznacznie, iż konieczną przesłanką pobierania świadczeń z tytułu renty rodzinnej jest nauka w szkole.

Zgodnie z art. 138 ust. 1 i ust. 2 w/w ustawy, osoba, która nienależnie pobrała świadczenie, obowiązana jest do jego zwrotu, przy czym za nienależnie pobrane świadczenia uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczone o braku prawa do ich pobierania, bądź też świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Szczególnie istotnym elementem regulacji art. 138 ust. 2 pkt 1 jest wymóg pouczenia osoby pobierającej świadczenia o braku prawa do pobierania świadczenia (w ogóle lub w określonej wysokości). Obowiązek pouczenia spoczywa na

organie rentowym. Realizacja wspomnianego obowiązku odbywa się na różne sposoby, rozpowszechnioną formą jest zamieszczanie szczegółowych pouczeń na drukach wniosków o świadczenia, względnie decyzji ZUS. Jak wskazuje się w orzecznictwie (w tym m.in. w wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 23.04.2013 r., sygn. III AUa 504/12, LEX nr 131476) pouczenie powinno być wyczerpujące i zawierać informację o obowiązujących w dniu pouczenia zasadach zawieszalności prawa do świadczeń. Pouczenie nie może być abstrakcyjne, obciążone brakiem konkretności, a w szczególności nie może odnosić się do wszystkich hipotetycznych okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń (takie pouczenie nie mogłoby zostać uznane za należyte i rodzące po stronie świadczeniobiorcy obowiązek zwrotu świadczenia).

Zgodnie z art. 84 ust 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2019 r., poz. 300 – j.t. ze zm.) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

W myśl ust. 11 powołanego przepisu, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający te świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, kwoty nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych podlegają zwrotowi bez odsetek.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 lutego 2013 r. wyjaśnił, że z art. 68 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach wynika, iż „prawo do renty rodzinnej dla dzieci, które ukończyły 16 lat życia, z zastrzeżeniem „do ukończenia nauki w szkole” (pkt 2), jest wyjątkiem od zasady przysługiwania tego prawa wszystkim dzieciom, które nie skończyły jeszcze 16 roku życia (pkt 1). To zaś oznacza konieczność dokonania wykładni użytego w art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy zwrotu „do ukończenia nauki w szkole” w ten sposób, że przepisem tym nie jest objęty przypadek „nauki w szkole”, sprowadzający się wyłącznie do formalnego legitymowania się statusem ucznia, jeżeli ubezpieczona nie wykonuje faktycznie obowiązków objętych programem nauczania, tym bardziej, gdy podejmuje pracę zarobkową w pełnym wymiarze, dysponując własnym źródłem utrzymania.” (sprawa I UK 471/12).

Powyższe stanowisko zostało podzielone przez Sąd Apelacyjny w Łodzi, który w wyroku z dnia 20 maja 2013 r. (sygn. akt III AUa 542/13) wyjaśnił, że nie sposób zgodzić się z twierdzeniem, że przesłanki art. 68 § 1 pkt 2 u.e.r.f.u.s., zrealizowane zostają poprzez sam fakt uzyskania formalnego statusu ucznia, mimo oczywistej pozorności procesu kształcenia. Bowiernie uprawnienie do renty rodzinnej zależy od określonych starań dziecka, występującego w roli ucznia, skoro już z treści art. 68 ust. 1 pkt 2 u.e.r.f.u.s. wynika, że celem nie jest nauka sama w sobie, ale jej „ukończenie”. Pojęcie „nauki w szkole” nie powinno być rozumiane dowolnie. Nie można mówić o pobieraniu nauki, gdy uczeń nie podejmuje żadnych starań w kierunku przyswajania wiedzy, a status osoby uczącej się uzyskuje tylko przez „zapisanie się” do określonej szkoły. W konsekwencji przepisem tym nie jest objęty przypadek „nauki w szkole”, sprowadzający się wyłącznie do formalnego legitymowania się statusem ucznia, jeżeli ubezpieczony nie wykonuje faktycznie obowiązków objętych programem nauczania.

Jednocześnie przepisy o rencie rodzinnej nie uzależniają prawa do tego świadczenia od systematyczności nauki, jej pozytywnych rezultatów, ewentualnego powtarzania semestrów (podobnie wyrok SA w Warszawie z dnia 17 marca 2005 r., III AUa 702/04, R. 2005, nr 6; SA w L. w wyroku z dnia 14 czerwca 2006 r., III AUa 1467/05 (OSA 2007, z. 9, poz. 16).

Mając na uwadze powyższe stanowisko judykatury, które Sąd Okręgowy orzekający w niniejszej sprawie w całości podziela, stwierdzić należy, iż prawo do renty rodzinnej przysługuje osobie, która ma formalny status ucznia i jednocześnie wykazuje choćby minimalną wolę kontynuowania nauki. Rezultaty nauki w postaci pozytywnych ocen, zaliczeń czy zdania egzaminów nie są w tym wypadku wymagane. Istotne jest natomiast podejmowanie starań świadczących o woli i zamiarze kontynuowania nauki. Starania te nie muszą być także szczególnie systematyczne, choć z drugiej strony nie mogą mieć charakteru jednorazowego czy wyjątkowego.

W rozpoznawanej sprawie decyzją z dnia 11 grudnia 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. zobowiązał wnioskodawczynię E. K. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 listopada 2016 r. do 31 stycznia 2017 r., od 1 kwietnia 2017 r. do 31 sierpnia 2017 r. i od 1 grudnia 2017 r. do 31 stycznia 2018 r. w kwocie 9.647,68 zł oraz odsetki ustawowe za opóźnienie za okres od 2 listopada 2016 r. do 1 marca 2018 r. w kwocie 517,48 zł w terminie 1 miesiąca od daty doręczenia decyzji.

W trakcie postępowania rozpoznawczego zostało wykazane, że wnioskodawczyni była słuchaczką I semestru Publicznego Zaocznego Liceum Ogólnokształcącego (...) w Ł. w okresie od 1 września 2016 r. do 30 stycznia 2017 r. Zrezygnowała ze szkoły 30 stycznia 2017 r. W trakcie I semestru w zajęciach uczestniczyła jedynie we wrześniu i październiku 2016 r. (przy czym w październiku była obecna jedynie na 4 godzinach z obowiązujących 54 godzin) Następnie skarżąca ponownie zapisała się na I semestr w/w szkoły od 1 lutego 2017 r., gdzie była zapisana do 28 sierpnia 2017 r., kiedy to zrezygnowała ze szkoły. W zajęciach uczestniczyła jedynie w lutym i marcu 2017 r. (przy czym w lutym była obecna jedynie na 4 godzinach z obowiązujących 34 godzin) Wnioskodawczyni ponownie zrezygnowała ze szkoły 28 sierpnia 2017 r. i znowu zapisała się na I semestr. Ubezpieczona była słuchaczką I semestru w/w liceum od 1 września 2017 r. do 31 stycznia 2018 r. i uczestniczyła w zajęciach jedynie we wrześniu 2017 r., październiku 2017 r. i listopadzie 2017 r. (przy czym we wrześniu 2017 r. była obecna jedynie na 6 godzinach z obowiązujących 38 godzin, zaś w listopadzie 2017 r. była obecna jedynie na 4 godzinach z obowiązujących 38 godzin). W dniu 31 stycznia 2018 r. została skreślona z listy słuchaczy. Podczas nauki nie uzyskała w żadnym z kolejnych okresów 50% frekwencji oraz trzech ocen, więc w w/w spornych okresach ubezpieczona nie przystępowała do żadnych egzaminów.

Jak wynika jasno z powyższego odwołująca nie uczęszczała w większości zajęć i w ocenie Sądu nie można uznać, iż w miesiącach, w których w ogóle nie pojawiła się na zajęciach kontynuowała ona naukę. Wnioskodawczyni nie wykazała, że w okresach od 1 listopada 2016 r. do 31 stycznia 2017 r., od 1 kwietnia 2017 r. do 31 sierpnia 2017 r. i od 1 grudnia 2017 r. do 31 stycznia 2018 r., miała wolę i zamiar kontynuowania nauki albowiem nie była w szkole ani razu. Faktycznie zapisywała się jedynie kilka razy na I semestr, uczestniczyła w niewielkiej ilości zajęć przez pierwszy czas, a potem przestawała nawet chodzić do szkoły. Taka praktyka wskazuje niezbicie na fakt braku po stronie ubezpieczonej woli kontynuowania nauki. Jak sama zeznała jej stan zdrowia był dobry i nie był przyczyną ciągłych nieobecności, zaś z dokumentacji medycznej jej matki wynika wprost, że w weekendy nie uczęszczała ona do lekarzy, nie była w tym czasie hospitalizowana, ani nie nastąpiło gwałtowne pogorszenie jej stanu zdrowia uniemożliwiające wnioskodawczyni uczęszczenie do szkoły w co drugi weekend.

Bezspornym jest także, że wnioskodawczyni o fakcie nie kontynuowania nauki w okresach od 1 listopada 2016 r. do 31 stycznia 2017 r., od 1 kwietnia 2017 r. do 31 sierpnia 2017 r. i od 1 grudnia 2017 r. do 31 stycznia 2018 r. nie poinformowała organu rentowego.

Świadczenie rentowe ubezpieczona pobierała, mimo że miała świadomość tego, że wypłata świadczeń uzależniona jest od kontynuowania nauki.

W każdorazowej bowiem decyzji organu rentowego ustalającej uprawnienia wnioskodawczyni do renty rodzinnej znajdowało się pouczenie, iż renta przysługuje pod warunkiem nauki a obowiązkiem osoby pobierającej rentę rodzinną po ukończeniu 16 roku życia jest powiadomienie o zaprzestaniu kontynuowania nauki. Wnioskodawczyni mimo tych pouczeń – prawidłowych i zrozumiałych w swej treści - nie powiadomiła organu rentowego o zaprzestaniu kontynuowania nauki. W tej sytuacji uznać należy, iż pobrane przez wnioskodawczynię świadczenie rentowe było świadczeniem nienależnym, w rozumieniu przepisu art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, podlegającym obowiązkowi zwrotu wraz z ustawowymi odsetkami.

Tym samym Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołanie ubezpieczonej w zakresie zwrotu nienależnie pobranych świadczeń od 1 listopada 2016 r. do 31 stycznia 2017 r., od 1 kwietnia 2017 r. do 31 sierpnia 2017 r. i od 1 grudnia 2017 r. do 31 stycznia 2018 r., o czym orzekł w pkt 2 sentencji wyroku.

Przechodząc do kwestii odsetek Sąd Okręgowy zajmuje stanowisko, że nie jest zasadne obciążenie ubezpieczonej obowiązkiem uiszczenia odsetek za okres od 1 listopada 2016 r. do 1 marca 2018 r. (tj. do dnia wydania zaskarżonej decyzji).

Stosownie do treści art. 84 ust 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

Zgodnie z ust. 9 analizowanego przepisu przepisy ust. 1-8 stosuje się także do pieniężnych świadczeń innych niż z ubezpieczeń społecznych, wypłacanych przez Zakład na mocy odrębnych przepisów.

W myśl przywołanego ust. 11 wskazanego przepisu – jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający te świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, kwoty nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych podlegają zwrotowi bez odsetek.

Istotną kwestią jest zatem ustalenie daty wymagalności nienależnie pobranego świadczenia. Organ rentowy naliczył odsetki za okres od 1 listopada 2016 r. do 1 marca 2018 r., czyli aż do dnia wydania spornej decyzji, a zatem niejako uznał, że miał prawo żądać ich zwrotu już w dacie wypłaty.

Z poglądem takim nie sposób się zgodzić. Podkreślenia wymaga, że świadczenia z ubezpieczeń społecznych są przyznawane w drodze decyzji administracyjnych i na podstawie decyzji administracyjnych są wypłacane. Nie można zatem utrzymywać, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej jako nienależne podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły. Świadczenia w myśl art. 84 ustawy systemowej i art. 138 ustawy o emeryturach i rentach uważane za nienależne podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną. Podobny pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 lutego 2010 roku w sprawie I UK 210/09 (Legalis nr 328333).

Odesłanie do prawa cywilnego w kwestii naliczania i ustalania odsetek oznacza, że organ rentowy naliczać powinien odsetki ustawowe (art. 359 § 2 k.c.) od dnia doręczenia decyzji obligującej do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia (por. orzecznictwo Sądu Najwyższego odnoszące się do stosunków cywilnych: wyrok z dnia 8 lipca 1977 roku, sygn. akt II CR 233/77, LEX Nr 7962; uchwała z dnia 6 marca 1991 roku, III CZP 2/91, OSNCAPiUS 1991, nr 7, poz. 93; wyrok z dnia 30 marca 1998 roku, III CKN 330/97, OSNCAPiUS 1998, nr 12, poz. 209).

W wyroku z dnia 3 grudnia 2013 roku, w sprawie III AUa 436/13 (Lex 1409160) Sąd Apelacyjny w Łodzi wskazał także, że skoro wydanie decyzji administracyjnej jest konieczne w celu stwierdzenia obowiązku zwrotu przez ubezpieczonego - na podstawie art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - nienależnie pobranego świadczenia, nie może być mowy o opóźnieniu w spełnieniu tego obowiązku przed wydaniem tej decyzji. "Żądanie zwrotu" nienależnie pobranego świadczenia następuje przez doręczenie dotyczącej tego decyzji (można powiedzieć, że staje się wymagalne w tym momencie, a nie w czasie spełniania świadczeń). Z tą też chwilą następuje też wymagalność (w prawnym znaczeniu art. 359 § 2 k.c.) roszczenia o odsetki, gdyż od tej chwili dłużnik pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia głównego (art. 481 § 1 k.c.). Konsekwencją powyższego jest zatem uznanie, że nie ma podstaw do żądania przez organ rentowy zwrotu odsetek naliczanych od dnia wypłaty świadczenia uznanego za nienależnie pobrane.

W związku z powyższym decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie żądania zwrotu odsetek uznać należy za nieprawidłową.

Z tych też względów Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych uznając, że wnioskodawczyni nie ma obowiązku zwrotu odsetek za okres od 1 listopada 2016 r. do 1 marca 2018 r. w kwocie 517,48 zł, o czym orzekł w pkt 1 sentencji.

Jeśli chodzi o wniosek ubezpieczonej o odstąpienie od obciążania wnioskodawczyni zwrotem nienależnie pobranych świadczeń w oparciu o art. 138 ust. 6 ustawy o emeryturach i rentach z FUS to Sąd przekazał Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. do rozpoznania ten wniosek z uwagi na czasową niedopuszczalność drogi sądowej, albowiem organ rentowy w tym zakresie nie zajął żadnego stanowiska. Należy zauważyć, iż tak sprecyzowane roszczenie, jak w przedmiotowej sprawie nie było przedmiotem rozpoznania organu rentowego.

Zgodnie z dyspozycją art. 476 §2 k.p.c. w związku z art. 2 k.p.c. przez sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych rozumie się sprawy, w których wniesiono odwołanie od decyzji organów rentowych dotyczących ubezpieczenia społecznego i kategorii spraw wymienionych w pkt 1-5 § 2 art. 476 k.p.c.

Na obecnym etapie postępowania, wobec braku decyzji organu rentowego w tym zakresie, zachodzi czasowa niedopuszczalność drogi sądowej, a właściwym do rozpoznania roszczeń pozostaje Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję, ubezpieczonej będzie przysługiwało prawo wniesienia od niej odwołania do Sądu, zgodnie z powołanymi przepisami.

Z uwagi na powyższe tj. na czasową niedopuszczalność drogi sądowej Sąd, na podstawie art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. w związku z art. 464 § 1 k.p.c. orzekł, jak w pkt 3 sentencji wyroku.

Uwzględniając charakter niniejszej sprawy oraz nakład pracy pełnomocnika Sąd na podstawie §4 ust. 2 i ust. 3 w zw. z §15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. z 2016 r., poz. 1715 ze zm.) przyznał i nakazał wypłacić ze Skarbu Państwa kasy Sądu Okręgowego w Łodzi na rzecz radcy prawnego Z. S. kwotę 147,60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego udzielonego z urzędu, zawierającą kwotę podatku VAT.

ZARZĄDZENIE

Odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi wnioskodawczyni

K.K.-W.